

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА**

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДО ВИКОНАННЯ РОЗРАХУНКОВО-ГРАФІЧНОЇ РОБОТИ
З ДИСЦИПЛІНИ**

БЕЗПЕКА ПРАЦІ

*(для студентів 2-го курсу денної форми навчання
за напрямом підготовки 6.170202 «Охорона праці»)*

Харків – ХНУМГ – 2013

Методичні вказівки до виконання розрахунково-графічної роботи з дисципліни «Безпека праці» (для студентів 2-го курсу денної форми навчання за напрямом підготовки 6.170202 «Охорона праці») / Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; уклад.: Г. В. Фесенко, С. В. Нестеренко. – Х.: ХНУМГ, 2013. – 12 с.

Укладачі: **Г. В. Фесенко**
С. В. Нестеренко

Методичні вказівки побудовані за вимогами кредитно-модульної системи організації навчального процесу.

Рецензент: доц. Я. О. Сєріков

Рекомендовано кафедрою «Безпека життєдіяльності»,
протокол № 21 від 22.05.2012 р.

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Ці методичні вказівки розроблено відповідно до робочої програми курсу «Безпека праці». Робоча програма передбачає виконання студентами розрахунково-графічної роботи (РГР) на тему «Розробка інструкцій з охорони праці при виконанні різних видів робіт».

Мета виконання РГР – активізація творчих здібностей студентів, розвиток навичок роботи з технічними джерелами з охорони праці, уміння висвітлити порядок підготовки до проведення робіт, безпечне виконання робіт, порядок закінчення робіт і прибирання робочого місця.

1. ВИКОНАННЯ РГР

Роботу виконують в окремих зошитах або на скріплених аркушах, на обкладинці роблять напис «Розрахунково-графічна робота з дисципліни «Безпека праці». Крім того, на титульному аркуші вказують назву Академії, кафедру, прізвище та ініціали студента, групу, рік навчання, шифр залікової книжки, а також прізвище та посаду викладача, під керівництвом якого виконується робота.

Повністю виконану й оформлену роботу здають викладачу на рецензію не пізніше ніж за два тижні до початку екзаменаційної сесії. Виконання роботи має супроводжуватися посиланням на нормативні документи й літературу з охорони праці. У разі необхідності студент надає схеми, рисунки, креслення.

РГР виконують за варіантами. Варіант РГР відповідає порядковому номеру студента в навчальному журналі групи.

Робота, виконана за чужим варіантом, не рецензується й повертається на переробку.

Без виконаної та позитивно оціненої викладачем РГР студент не допускається до іспиту.

2. ЗМІСТ РОБОТИ

На базі вихідних даних роботи студент повинен розробити інструкцію з охорони праці для професії або виду робіт. Інструкція складається відповідно до вимог [1]. Вихідні дані подані у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Вихідні дані для виконання РГР

№ п/п	Найменування інструкції з охорони праці
1.	Електрозварник
2.	Газозварник
3.	Під час термічної обробки металу
4.	Маляр по фарбуванню автомобілів
5.	При виконанні робіт на деревообробних верстатах
6.	Під час ручної обробки деревини
7.	Вантажник
8.	Водій електронавантажувача
9.	Під час ручної обробки металу
10.	Коваль-молотобоець

11.	Ливарник
12.	При роботі зі шліфувальною машинкою типу «Болгарка»
13.	Під час роботи на свердлильному верстаті
14.	Під час роботи на фугувальному верстаті
15.	Під час виконання слюсарних робіт
16.	Під час виконання електромонтажних робіт
17.	Під час оздоблювання виробів

3. ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ РГР

Згідно з [1] інструкції з охорони праці поділяються на:

- інструкції, що належать до державних міжгалузевих нормативних актів про охорону праці;
- зразкові інструкції;
- інструкції, що діють на підприємстві.

Оскільки студенти будуть розробляти інструкції, що діють на підприємстві, далі викладається порядок їхньої розробки.

Інструкції належать до нормативних актів про охорону праці, чинних у межах конкретного підприємства. Такі інструкції розробляються на основі чинних державних міжгалузевих і галузевих нормативних актів про охорону праці, зразкових інструкцій та технологічної документації підприємства з урахуванням конкретних умов виробництва та вимог безпеки, що використовуються на даному підприємстві.

Інструкції мають містити тільки ті вимоги до охорони праці, дотримання яких обов'язкове для самих працівників. Порушення працівником цих вимог має розглядатися як порушення трудової дисципліни, за яке до нього може бути застосоване стягнення згідно з чинним законодавством.

3.1 Зміст і побудова інструкцій

Кожній інструкції присвоюються назва і скорочене позначення (код, порядковий номер) службою охорони праці підприємства. У назві інструкції стисло вказують, для якої професії або виду робіт вона призначена, наприклад: "Інструкція з охорони праці для електрозварника", "Інструкція з охорони праці при роботі з ручним електроінструментом".

Інструкція має включати такі розділи:

- загальні положення;
- вимоги безпеки перед початком роботи;
- вимоги безпеки під час виконання роботи;
- вимоги безпеки після закінчення роботи;
- вимоги безпеки в аварійних ситуаціях.

Для розміщення матеріалів, що доповнюють основну частину інструкції, ілюструють чи конкретизують її окремі вимоги, може бути включений розділ «Додатковий».

Перед початком розробки інструкції з охорони праці студент повинен ознайомитися в бібліотеці з посадовими інструкціями за професією або з технологією виконання робіт.

Оскільки інструкція з охорони праці захищає здоров'я та життя конкретної людини при виконанні робіт, необхідно в загальних положеннях описувати конкретну організацію робочого місця: інструмент, машина, обладнання, механізми, пристрої, оснащення.

Розділ «Загальні положення» має включати:

- відомості про сферу застосування інструкції;
- загальні відомості про об'єкт розробки: визначення робочого місця працівника цієї професії (виду робіт) залежно від тривалості його перебування на ньому протягом робочої зміни (постійне чи непостійне); коротка характеристика технологічного процесу й обладнання, що застосовується на цьому робочому місці;
- умови й порядок допуску працівника до самостійної роботи за професією або до виконання відповідного виду робіт (вимоги до віку, стажу, стану здоров'я, проходження медоглядів, професійної освіти та спеціального навчання з питань охорони праці);
- характеристику основних небезпечних і шкідливих виробничих факторів для цієї професії (виду робіт);
- перелік видів спецодягу, спецвзуття та інших засобів індивідуального захисту, що належать до видачі працівникам цієї професії (виду робіт) згідно з чинними нормами.

Розділ «Вимоги безпеки перед початком роботи» має включати:

- порядок приймання зміни у випадку безперервної роботи;
- порядок підготовки робочого місця;
- порядок перевірки справності обладнання, інструменту, захисних пристроїв, небезпечних зон машин і механізмів, пускових, запобіжних, гальмових і очисних пристроїв, систем блокування;
- порядок перевірки наявності та стану вихідних матеріалів (сировини, заготовок, напівфабрикатів);
- порядок повідомлення роботодавця про виявлення несправності обладнання, пристроїв.

Розділ «Вимоги безпеки під час роботи» має включати:

- відомості про безпечну організацію праці, про прийоми й методи безпечного виконання робіт, застереження про можливі небезпечні, неправильні методи і прийоми праці, які заборонено застосовувати;
- правила безпечного поводження з вихідними матеріалами та відходами виробництва, які становлять небезпеку для працівника;
- правила безпечної експлуатації внутрішньо-цехових (транспортних і вантажопідіймальних засобів і механізмів, тари);
- вказівки щодо утримання робочого місця в безпечному стані;
- можливі види небезпечних відхилень від нормального режиму роботи обладнання та технологічного регламенту і способи їхнього усунення;

- вимоги щодо використання засобів індивідуального й колективного захисту від шкідливих і небезпечних виробничих факторів;
- умови, за яких робота має бути припинена (технічні, метеорологічні, санітарно-гігієнічні тощо);
- вимоги до забезпечення пожежо- й вибухобезпеки;
- порядок повідомлення про нещасні випадки чи раптові захворювання, факти порушення технологічного процесу, виявлені несправності обладнання, устаткування, пристроїв і про інші небезпечні та шкідливі виробничі фактори, що загрожують здоров'ю працівників.

Розділ «Вимоги безпеки після закінчення роботи» має включати:

- порядок безпечного вимикання, зупинення, розбирання, очищення і змащення обладнання, машин, пристроїв, апаратури та механізмів, а при безперервному процесі – порядок передачі їх черговій зміні;
- порядок здачі робочого місця;
- порядок прибирання відходів виробництва;
- вимоги щодо санітарних норм і правил особистої гігієни, яких має дотримуватися працівник після закінчення роботи;
- порядок повідомлення роботодавцям про всі недоліки, виявлені у процесі роботи.

Розділ «Вимоги безпеки в аварійних ситуаціях» має включати:

- відомості про ознаки можливих аварійних ситуацій (вибухів, пожежі);
- відомості про засоби та дії, спрямовані на запобігання можливих аварій;
- порядок дії, особисті обов'язки та правила поведінки працівника при виникненні аварії згідно з планом її ліквідації, у тому числі у випадку її виникнення під час передачі (приймання) зміни при безперервній роботі;
- порядок повідомлення роботодавця про аварії та ситуації, що можуть до них призвести;
- відомості про порядок застосування засобів проти-аварійного захисту та сигналізації;
- порядок дій щодо надання першої медичної допомоги потерпілим під час аварії.

3.2 Викладення тексту інструкції

При викладенні тексту інструкції слід керуватися такими правилами:

- текст інструкції має бути стислим, зрозумілим і не допускати різних тлумачень;
- інструкція не має містити посилань на нормативні акти, вимоги яких враховують при її розробці. У разі необхідності ці вимоги відтворюються дослівно;
- у тексті інструкції не допускається застосування не властивих для нормативних актів зворотів різномовної мови, довільних словосполучень, скорочення слів, використання для одного поняття різних термінів, іноземних слів чи термінів за наявності рівнозначних в українській мові, допускається заміна застосованих в цій інструкції словосполучень скороченням або аббревіатурою за умови повного відтворення цього словосполучення при першому згадуванні в тексті із значенням у дужках відповідного скорочення

або аббревіатури;

- у тексті інструкції слід уникати викладу вимог у формі заборони, а в разі необхідності давати пояснення, чим викликана заборона;

- не мають застосовуватися слова «категорично», «особливо», «обов'язково», «суворо» тощо, оскільки всі вимоги інструкції є однаково обов'язковими;

- для наочності окремі вимоги інструкції ілюструються рисунками, схемами, кресленнями тощо;

- якщо безпека роботи обумовлена певними нормами (величини відстаней, напруги та ін.), то вони мають бути наведені в інструкції.

3.3 Порядок розробки, затвердження та введення в дію інструкцій

Інструкції, що діють на підприємстві, розробляють відповідно до переліку інструкцій, який складається службою охорони праці підприємства за участі керівників підрозділів, служб, головних спеціалістів (головного технолога, головного енергетика, головного механіка тощо), служби організації праці та заробітної плати. Загальне керівництво (перегляд) інструкцій на підприємстві покладається на роботодавця, він же за це несе відповідальність.

Розробка (перегляд) необхідних інструкцій здійснюється безпосередніми керівниками робіт, які несуть відповідальність за своєчасне виконання цієї роботи (начальник виробництва, цеху, дільниці, відділу тощо). Здійснення контролю за своєчасною розробкою інструкції, їхньою відповідністю вимогам чинного законодавства покладається роботодавцем на службу охорони праці підприємства.

Інструкція набуває чинності від дня її затвердження.

Інструкція має бути введена в дію до впровадження нового технологічного процесу (початку виконання робіт), обладнання чи то до початку роботи нового виробництва після відповідного навчання працівника.

3.4 Реєстрація, облік і видання інструкцій на підприємстві

3.4.1 Інструкції, що вводяться в дію на певному підприємстві, реєструються службою охорони праці в журналі реєстрації в порядку, установленому роботодавцем (додаток 1).

3.4.2 Уведені в дію інструкції видаються (тиражуються) у вигляді брошур (для видачі працівникам на руки) або односторонніх аркушів чи плакатів (для вивішування на робочих місцях або виробничих дільницях).

3.4.3 Видача інструкцій керівникам структурних підрозділів (служб) підприємства проводиться службою охорони праці з реєстрацією в журналі (додаток 2).

3.4.4 Інструкції видаються працівникам на руки безпосередніми керівниками робіт під розписку в журналі реєстрації інструктажів з питань охорони праці під час проведення первинного інструктажу або вивішуються на його робочому місці.

3.4.5 Форми титульного аркуша інструкції та першої сторінки наведені в додатках 3 і 4, форма останньої сторінки – у додатку 5.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Про затвердження Положення про розробку інструкцій з охорони праці (ДНАОП 0.00–4.15–98): Наказ Міністра праці України, Комнаглядохоронпраці від 29.01.1998 р. № 9 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0226-98/page>.
2. ГОСТ 12.3.003–86. ССБТ. Работы электросварочные. Общие требования безопасности. – Введ. 1988–01–01. – М. : Изд-во стандартов, 2001. – 11 с.
3. ГОСТ 12.3.004–75. ССБТ. Термическая обработка металлов. Общие требования безопасности. – Введ. 1976–07–01. – М. : Изд-во стандартов, 1976. – 8 с.
4. ГОСТ 12.3.035–75. ССБТ. Строительство. Работы окрасочные. Требования безопасности. – Введ. 1985–01–01. – М. : Изд-во стандартов, 2001. – 8 с.
5. ГОСТ 12.3.042–88. ССБТ. Деревообрабатывающее производство. Общие требования безопасности. – Введ. 1990–01–01. – М. : Изд-во стандартов, 2001. – 9 с.
6. ГОСТ 12.3.009–76. ССБТ. Работы погрузо–разгрузочные. Общие требования безопасности. – Введ. 1977–07–01. – М. : Стандартиформ, 2006. – 9 с.
7. ГОСТ 12.3.020–80 ССБТ. Процессы перемещения грузов на предприятиях. Общие требования безопасности. – Введ. 1980–07–01. – М. : Изд-во стандартов, 2008. – 8 с.
8. ГОСТ 12.3.025–80. ССБТ. Обработка металлов резанием. Общие требования безопасности. – Введ. 1982–07–01. – М. : Стандартиформ, 2006. – 15 с.
9. ГОСТ 12.3.026–81. ССБТ. Работы кузнечно–прессовые. Требования безопасности. – Введ. 1982–07–01. – М. : Изд-во стандартов, 2002. – 8 с.
10. ГОСТ 12.3.027–2004. ССБТ. Работы литейные. Требования безопасности. – Введ. 2006–01–01. – М. : Стандартиформ, 2006. – 39 с.
11. ГОСТ 12.3.028–82 ССБТ. Процессы обработки абразивным и эльборовым инструментом. Требования безопасности. – Введ. 1983–01–01. – М. : Стандартиформ, 2007. – 15 с.
12. Про затвердження Правил охорони праці при термічній обробці металів (НПАОП 28.5–1.02–07): Наказ Держгірпромнагляду від 18.12.2007 р. № 315 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ohranatruda.in.ua/pages/5168/>.

Додаток 1**Журнал реєстрації інструкцій з охорони праці на підприємстві**

№	Дата реєстрації	Найменування інструкції	Дата затвердження інструкції і введення в дію	Код або номер інструкції	Плановий термін перегляду інструкції	Посада, прізвище, ініціали особи, яка проводила реєстрацію	Підпис особи, яка проводила реєстрацію
1	2	3	4	5	6	7	8

Додаток 2**Журнал обліку видачі інструкцій з охорони праці на підприємстві**

№	Дата видачі	Код або номер інструкції	Найменування інструкції	Підрозділ (служба), якому видана інструкція	Кількість виданих примірників	Посада, прізвище, ініціали одержувача інструкції	Підпис одержувача інструкції
1	2	3	4	5	6	7	8

Додаток 3**Форма титульного аркуша інструкції з охорони праці**

(повне найменування підприємства із зазначенням підпорядкованості)

Інструкція з охорони праці №

(назва) місце видання

Додаток 4

Форма першої сторінки інструкцій з охорони праці

(повне найменування підприємства із зазначенням підпорядкованості)

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ

(посада роботодавця, повна назва підприємства)

№

(число, місяць, рік)

Інструкція з охорони праці №

(назва, текст інструкції)

Додаток 5

Форма останньої сторінки інструкції з охорони праці

Текст інструкції

(Посада керівника, особистий підпис)

(прізвище, ініціали розробника)

Узгоджено:

Керівник служби охорони праці підприємства

(особистий підпис)(прізвище, ініціали)

Юрисконсульт (особистий підпис)

(прізвище, ініціали)

Головний спеціаліст (особистий підпис)

(прізвище, ініціали)

[illegible]

Навчальне видання

Методичні вказівки
до виконання розрахунково-графічної роботи
з дисципліни
«БЕЗПЕКА ПРАЦІ»
(для студентів 2-го курсу денної форми навчання
за напрямом підготовки 6.170202 – «Охорона праці»)

Укладачі **ФЕСЕНКО** Герман Вікторович
НЕСТЕРЕНКО Світлана Володимирівна

Відповідальний за випуск *В. І. Заіченко*

Редактор *К. В. Дюкар*

Комп'ютерне верстання *К. А. Алексанян*

План 2012, поз. 249 М

Підп. до друку 01.10.2012

Друк на різнографі.

Зам. №

Формат 60x84/16

Ум. друк. арк. 0.7

Тираж 50 пр.

Видавець і виготовлювач:

Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Революції, 12, Харків, 61002

Електронна адреса: rectorat@kname.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ДК № 4064 від 12.05.2011 р.